ANG Bayan
Pahayagan ng Partido Komunista ng Pilipinas
Pinapatnubayan ng Marxismo-Leninismo-Maoismo

Edisyong Bisaya
Bolyum LIII Ihap 16
Agosto 21, 2022
www.cpp.ph

EDITORYAL

Sa pagsukol sa masa ug hukbo, pagapakyason ang madugoong gyera sa AFP

Gimando kanhi lang sa bag-ong gituboy ni Ferdinand Marcos Jr nga hepe sa Armed Forces of the Philippines (AFP) nga labaw pang pasubsubon ang tempo sa mga operasyon niini batok sa Bagong Hukbong Bayan (BHB). Laraw kuno sa maong mando nga "tapuson gilayon kung mahimo" ang rebolusyonaryong armadong pakigbisog.

Mas grabeng terorismo sa estado, pagpanumpo ug pagpaantus sa masa ang siguradong ibunga sa pagpasubsub sa mga operasyon sa AFP. Kadungan niini ang minimum nga mga gidak-ong batalyon nga operasyong pangkombat batok sa hukbong bayan, nga suportado sa paturagas nga pagpamomba gikan sa kahanginan ug pagpanganyon. Kini na ang ika-unum nga tuig sa mas gipasubsub pang mga opensiba sa AFP nga nagsugod sa gitawag og Oplan Kapayapaan sa AFP nga nahimong Oplan Kapanatagan kaabag ang Philippine National Police (PNP).

Subay sa hungog nga estratehiyang "hubsan ang dagat aron masikop ang isda," nagsabwag ang mga pasistang tropa og brutal nga kampanya sa pasipikasyon, pagpanumpo, saywar ug pagpaniktik batok sa masang mag-uuma ug mga katawhang minorya. Plano niining lisangon, piangan sa kahadlok, buntugon ang masukulong diwa ug pwersahon ang masa nga itahan ang ilang mga katungod ug pangayo.

Sukwahi sa mga balaod sa gubat, ginaokupa sa mga armadong sundalo ang gatusan ka mga sibilyang komunidad ug ginapailalum ang lumulupyo sa ilang paghari-hari. Ginadugmok ang panaghiusa sa masa aron mas dali silang masumpo. Gikontrol ang tanang lihok sa baryo, lakip ang pagtakda sa gidaghanon sa bugas nga pwedeng paliton, ang limitadong oras o mga adlaw nga pwedeng magtrabaho sa uma.

Gitarget sa AFP ang mga ligal nga organisasyong masa ug ilang mga lider nga pugos nga ginalambigit sa armadong rebolusyonaryong kalihuka. Kini aron ipagawas nga makatarunganon ang armadong pagsumpo sa mga sibilyan ug sa ilang mga katungod. Sa dis-oras sa gabii, nagpanon nga mga pasistang sundalo ang gapangatake sa mga panimalay aron hadlukon ang mga lumulupyo ug pugson silang "moangkon." Wala ug too ang mga kaso sa pagpatay, pagdagit, pagtortyur aron paluhuron ang masa sa gahum sa militar.

Sa lima ka tuig, kapin 20,000 na ang giparada sa AFP nga mga "misurender," nga ginapagawas nga mga myembro sa BHB (bisan matud nila niadtong una nga wala na sa 4,000 ang myembro sa hukbong bayan). Sa badyet nga ayudang ₱65,000 kada usa, kapin ₱1.3 bilyon na ang gibubu nga pondo sa gubyerno sa pakanang saywar. Sa kongkreto, sagad pipila ka kilong bugas ug delata na lang ang gakadawat sa mga tawo. Sa kadaku sa nakurakot

niini, lakip na gikan sa pipila ka bilyong pisong badyet para sa pagpasemento sa mga kalsada, pursigido kaayo ang AFP sa ilang pagpamig-ot ug pagpanghasi sa mga lumulupyo.

Sayop ang pagtoo sa AFP nga sa ingon niining paagi hingpit nilang mapatay ang diwang masukulon sa masa. Ang tinuod, lalum ang ginatanum nilang kasilag sa kasingkasing sa masa. Daghan sa mga gipaluhod ug gipayukbo sa mga pasistang sundalo labaw nga mikusog ang tinguhang mobarog ug mohangad, ipakita ang ilang dungog ug panalipdan ang ilang mga katungod ug panginabuhian.

Sa tibuok nasud, daghan kanila ang padayon nga sekretong nakiglambigit sa hukbong bayan aron makigtinabangay kung paunsa modepensa ug paunsa suklan ang pasistang pagpanumpo. Dili gakahubsan ang kadaghanon sa gustong mosampa sa BHB.

Sa milabayng mga tuig, nahimo sa BHB sa kinatibuk-an nga patigbabawan ug pakyason ang gilunsad nga dinagkung opensiba sa AFP sa tibuok nasud. Nagpamatuud kini nga nagpabiling lalum ug lapad ang natagamtamang suporta sa BHB gikan sa masang mag-uuma ug katawhang Pilipino. Ginapalig-on niini ang baruganan ug determinasyon sa mga Pulang manggugubat nga molahutay sa dalan sa armadong rebolusyon taliwala sa tanang kalisdanan ug sakripisyo.

Subsub ang paningkamot sa tanang yunit sa BHB nga ipabiling hugot ang panaghiusa sa hukbo ug masa. Samtang ginapalig-on ang mga nakabarog nga rebolusyonaryong organisasyong masa ug mga sanga sa Partido, labaw pang gipalapad ang mga gerilyang nataran o nagtugod og mga bag-o. Sa ingon, napalapad ang erya aron makalunsad ang BHB og mga taktikal nga opensiba ug napwersa ang AFP nga binaton ang pwersa ug ibuyangyang ang nipis nga bahin niini.

Yawe sa panaghiusa sa masa ug sa hukbong bayan ang pagpaasdang sa rebolusyong agraryong rebolusyon aron suklan ang lain-laing porma sa pyudal nga pagpahimulos. Kinahanglang ipunting ang mga pagsukol para paubsan ang abang sa yuta, tangtangon ang usura ug kabuton ang makatarunganong presyo sa ilang mga produkto sa uma. Ang pag-asdang sa rebolusyonaryong programa sa reporma sa yuta ang hugot nga naghiusa sa hukbong bayan ug masa.

Kinahanglang pakusgon ug palapdon ang gerilyang pakiggubat aron panalipdan ang masa batok sa armadong pagpanghasi sa kaaway. Kinahanglan usab nga ipataas ang katakus sa mga yunit milisya nga mag-inisyatiba sa paglunsad og mga taktikal nga opensiba aron mapalagsik ang armadong pagsukol sa masa sa daghang lugar. Sa bahin sa BHB, kinahanglang padayong mangrekrut og gatusan ka bag-ong mga Pulang manggugubat, maglunsad og mga pagbansay sa pulitiko-militar, ipabiling taas ang disiplina, ug pakusgon ang pang-ideolohiyang baruganan.

Samtang ginapakusog ang mga pakigbisog sa masa sa kasyudaran, kinahanglang hugot nga suportahan usab sa mga mamumuo, mga estudyante ug propesyunal sa kasyudaran ang mga antipyudal ug antipasistang pakigbisog sa kabanikanhan. Kinahanglan nilang tabangan ang masang mag-uuma nga dalhon sa nasudnon ug internasyunal nga atensyon ang kahimtang ug mga pagsukol sa kabanikanhan. Kinahanglang direkta silang moadto sa mga umahan aron mosalmot sa kalihukang antipyudal, ingonman, sa armadong pakigbisog.

Atubangan sa nagkagrabeng krisis nga gipataw sa taas kaayong presyo sa pagkaon ug mga palaliton, ug ubos kaayong suhulan ug kita sa masang mamumuo ug mag-uuma, labaw nga nag-ilaid ang masang mag-uuma, mamumuo ug kabus sa kalisud ug kagutom. Sa kabanikanhan, labaw pang migrabe ang kahimtang sa kabanikanhan atubangan sa malukpanong pagpangilog og yuta sa mga langyawng korporasyon nga suportado sa pasistang militar.

Ang krisis sa nagharing sistemang semikolonyal ug semipyudal usa ka tabunok nga luna alang sa armadong rebolusyon. Dakung hagit, kung mao, sa BHB ug sa masang Pilipino nga suklan, pakyason ug patigbabawan ang nagkasubsub ng kontra-rebolusyonaryong gyera ilalum sa rehimeng Marcos, ug iasdang ang nasudnon-demokratikong tinguha sa katawhang Pilipino. AB

ANG Bayan

Bolyum LIII Ihap 16 | Agosto 21, 2022

Ang Ang Bayan ginapagawas sa pinulongang Pilipino, Bisaya, Iloco, Hiligaynon, Waray, Ingles ug Espanyol. Nagadawat ang Ang Bayan og mga kontribusyon sa porma sa mga artikulo ug balita. Ginaawhag usab ang mga tigbasa nga magpadangat og mga puna ug rekomendasyon sa pagpalambo sa atong mantalaan.

Unod

Ang Ang Bayan ginamantala duha ka hugna matag bulan
sa Komite Sentral sa Partido Komunista ng Pilipinas

ang.bayan@cpp.ph @cpp_angbayan1

Pakyas ang mga pekeng pagpasurender para ihimulag ang katawhan sa rebolusyon

Gipasiatab sa Southern Luzon Command (Solcom) sa Armed Forces of the Philippines (AFP) ug sa Philippine National Police (PNP) sa Calabarzon (Cavite-Laguna-Batangas-Rizal-Quezon) ug Mimaropa (Mindoro-Marinduque-Romblon-Palawan) ang daghan kuno kaayong "misurender" nga myembro sa Bagong Hukbong Bayan (BHB), milisyang bayan, rebolusyonaryong organisasyong masa ug mga kadre sa Partido sa Southern Tagalog (ST). Gihimo ang maong pagpanghinambog samtang duguan ang ilang kamot tungod sa malukpanong mga paglapas sa tawhanong katungod ug pagsabwag og kalisang ug kahadlok sa mga komunidad.

Sa tuig 2021, nataho nga adunay 368 ka kaso sa pugos nga pagpasurender sa ST. Ayha "misurender," nakasinati ang mga biktima og pagpangbahad, intimidasyon ug pagpanglingla sa mga sundalo ug mga kakunsabo o gipugos niining mga lokal nga upisyal.

Nasinati kini sa Baryo Matatag sa usa ka nataran sa ST nga gipundar gikan sa kadaugan sa agraryong rebolusyon. Ilalum sa rehimeng Duterte, migrabe ang kampanyang "pagpasurender" ug saywar sa lugar.

Adunay pipila nga nasuhulan sa kaaway para gamitong mga aset para mohatag og impormasyon kalabot sa Pulang hukbo ug mga rebolusyonaryong organisasyon sa baryo. Misangpot kini sa pagpamig-ot sa mga lumulupyo mismo ug pipila ka engkwentro tali sa AFP-PNP ug BHB.

Pagpuna ug pagbawi

Human giases sa hingtungdang Komite sa Partido ang kahimtang sa Baryo Matatag dihadiha kining nagpatuman og lakang aron bawion ang baryo ug subling buhion ang mga organisasyon dinhi. Nahimong giya niini ang tugon sa Partido nga kung katawhan ang nalambigit, ipatuman ang dili bangis nga pamaagi sa pagsulbad sa mga kontradiksyon ug makanunayong pulitikanhong gimbuhaton ug pagpuna.

Nagpadala og usa ka yunit sa BHB aron irekober ang Baryo Matatag. Nag-amping ang mga Pulang manggugubat ilabina nga nabati nila ang epekto sa pasistang saywar ug pagpangdaut batok sa hukbong bayan. Sayod silang gihiluan sa kaaway ang hunahuna sa mga lumulupyo aron mawad-an sila og pagsalig sa hukbo.

"Ang gusto sa kaaway gamiton mo batok sa mga kauban ug sa inyong mga silingan," patin-aw sa mga kauban.

Kadungan niini, gipatin-aw nila nga adunay tulubagon ang kinsamang magpagamit sa kaaway sa pagpaniktik ug pagbatok sa rebolusyonaryong kalihukan ug katawhan. Kinahanglang atubangon sa mga nakasala ang ilang kaso sa hukumang bayan. Ingonman, gilahi usab sa mga kauban ang bug-at sa gaan nga salaod batok sa katawhan ug gubyernong bayan.

Gipatin-aw sa mga kauban ang sistema sa hustisya ilalum sa gubyernong bayan, ang basihan sa kaso sa mga nalambigit ug ang nahiuyong silot sa mga sad-an. Daghan sa mga naila nga nagpagamit sa kaaway apan mapahiubsanong miangkon sa salaod ug matinud-anong nagbasol gihatagag higayon nga magtul-id.

Gikalipay sa mga lumulupyo ang pamaagi sa mga kauban ug hingpit nilang gigakus ang mga desisyon.

Pagtul-id

Nahimong sumbanan sa pagtul-id sa Baryo Matatag ang ilang kasinatian sa rebolusyong agraryo. Dungan nga gitun-an balik sa hukbo ug mga lumulupyo ang ilang pakigbisog alang sa yuta ug mga kadaugan nga natagamtam gikan dinhi. Dekada 1980 dihang gilunsad ang kalihukan aron bawion sa masang mag-uuma ang yuta sa Baryo Matatag. Magkaabag ang BHB ug tagabaryo sa pag-atubang sa mga armadong maton ug militar nga suluguon sa agalong yutaan.

"Kung dili tungod sa agraryong rebolusyon, dili nato mapakaon ang atong pamilya," matud pa sa usa ka tiguwang nga lumulupyo. "Walay bili ang pipila ka libo ug mga gisaad nga proyekto sa kaaway kumpara sa mga yuta nga gihagoan natong gipakigbisugan."

Subay sa desisyon sa hukumang bayan, gihatagan og ikaduhang higayon ang pipila sa mga nahukman. Nagsilbing "silot" ang pagbalik sa yutang ginaugmad nila sa organisasyon ug pagpailalum niini sa komunal nga umahan sa baryo. Mosalmot sila sa kolektibong pag-uma isip kabahin sa pag-umol pag-usab.

Human gipatuman ang hukumang bayan naguba ang pader nga daw nagbulag sa Baryo Matatag ug BHB sa pipila ka panahon. Gipatuman sa matag usa ang tagsatagsa

Sundi sa panid 4

803rd IBde, gipakyas sa BHB-Northern Samar

GITAHO SA BAGONG Hukbong Bayan (BHB)-Eastern Visayas ang magkasunod nga armadong aksyong gilunsad sa mga yunit niini batok sa 803rd IBde gikan Abril hangtud Hulyo.

Niadtong Abril 3, giambus sa BHB ang kontra-insurhensiyang yunit sa pulis sa Barangay San Miguel, Las Navas. Tulo ka pulis ang namatay ug upat ang nasamdan.

Usa ka adlaw ayha niini, giambus sa BHB ang yunit sa 3rd IB sa Barangay Lakandula, Las Navas. Duha ka sundalo ang napatay. Niadtong Mayo 10, napatay usab sa espesyal nga operasyon sa BHB ang kumander sa tropang naglunsad og Retooled Community Service Program sa Barangay San Francisco, Las Navas.

Sa maong lunsod pa gihapon, nakadepensa ug nakamaniobra ang mga yunit sa BHB sa upat ka engkwentrong nasinati niini gikan sa Hunyo 3 hangtud 22. Dili moubos sa 14 ang kaswalti sa han-ay sa mga sundalo.

4 ka madre ug 12 ka lain pa, gikiha sa "pagpondo sa terorismo"

UPAT KA MADRE sa Rural Missionaries of the Philippines, usa ka abugado ug 11 ka lain pa ang gikasuhan sa Department of Justice (DoJ) sa "pagpondo sa terorismo" niadtong Agosto 17. Ang mga gikiha mao silang Mary Louise Dumas, Maridel Solomon Fano, Hanelyn Caibigan Cespedes, Emilio Gabales, Ma. Fatima Napoles Somogod, Evelyn Lumapas Naguio, Jhona Ignilan Stokes, Melissa Amado Comiso, Aldeem Abroguena Yañez, Aileen Manipol Villarosa, Czarina Golda Selim Musni, Angelie Magdua, Sister Augustina Juntilla, Sister Maryjane Caspillo, Sister Emma Teresita Cupin ug Sister Susan Dejolde. Si Musni kalihim sa Union of People's Lawyers in Mindanao. Walay gipagawas nga dokumento ang DoJ kalabot sa mga akusasyon sa duha ka "saksi" nga gibasihan sa kaso batok kanila.

Sa isla sa Negros, walay puas pa gihapon ang pagpangutingkay sa militar. Gipatay sa 94th IB ang usa ka mag-uuma nga lumulupyo sa Sityo Bulasot, Barangay Buenavista, Himamaylan City, Negros Occidental niadtong Agosto 8.

Gipalayas usab sa mga sundalo ang mga lumad nga Maghat-Bukidnon sa barangay ug iligal nga giokupa ang ilang mga balay. Gipig-ot nila ang mga bata ug kabatan-onang giakusahang mga anak sa mga Pulang manggugubat.

Sa Negros Oriental, iligal nga giaresto niadtong Agosto 9 si Roldan Baydal, usa ka drayber sa habal-habal ug mag-uuma sa Sityo Punong, Barangay Trinidad, Guihulngan. Gipabuthan sa 62nd IB sa magkabulag nga insidente niadtong Agosto 16 ug 17 silang Boyet Cezar, Marjun Mahinay, Onil Gonzaga ug Jercel Gonzaga sa parehong syudad ug giransak ang balay ni Lary Gelia. Sa Moises Padilla, giransak usab ang balay ni Ronnie Pasid.

Sa Northern Samar, iligal nga giaresto niadtong Hunyo si Enriquetta Toling, usa sa iladong biktima sa Sag-od Massacre ug residente sa Barangay Sag-od, Las Navas. Lakip siya sa 22 ka residente sa barangay nga giobliga sa militar nga mag-report sa kampo ayha niini.

Gikan sa panid 3

nilang bahin aron magtul-id ang mga adunay kahuyangan ug nakasala. Nalunsad ang mga pagtuon, gimbuhatong produksyon ug serbisyong medikal bisan taliwala sa grabeng operasyong militar. Subli usang napaganar ang organisasyong masa ug nakapatuman ang tagabaryo sa mga rebolusyonaryong tahas.

Mikaylap sa ubang baryo ang balita sa kadaugan sa Baryo Matatag. Gilangkat niini ang kahadlok sa katawhang pugos nga "misurender" ug gihatagan sila og kumpyansang modangop sa BHB. Sa tinuod, kinabubut-ong miduul sa Pulang hukbo ang mga myembro sa usa ka organisasyong gitukod sa AFP-PNP sa kasikbit nga baryo aron magpuna sa kaugalingon. AB

Martsa sa pagdumdum sa Adlaw sa mga Katutubo. Kadungan sa pagdumdum sa Pangkalibutang Adlaw sa mga Katutubo niadtong Agosto 9, nagmartsa ang mga grupo sa nasudnong minorya padulong sa upisina sa National Commission on Indigenous Peoples sa Quezon City. Gimakmak nila ang walay hunong nga iligal nga pagpang-aresto, tortyur ug pagpamatay sa mga lumad.

Martsa batok sa Golden Rice sa Panay. Nagpiket ang mga grupo sa makikinaiyahan ug sa panglawas atubangan sa lokal nga upisina sa Department of Agriculture sa Iloilo City aron babagan ang pakanang paggamit ug pagpakaylap sa *golden rice* sa isla.

Sa Bicol, gitukod ang usa ka alyansa batok sa Golden Rice, ang SIKWAL-GMO (Bicol Alliance against GMO) niadtong Agosto 8 sa Naga City. Matud sa mga mitambong, ang mga transnasyunal nga mga korporasyon lamang ang mabulahan sa *golden rice*.

Piket sa Korte Suprema. Gidunganan sa usa ka piket ang pagsumite og petisyon alang sa Writ of Amparo sa Korte Suprema niadtong Agosto 10. Midangop sa korte ang mga kapamilya sa gidagit nga mga aktibista ug organisador nga sina Elizabeth "Loi" Magbanua, Alipio "Ador" Juat, Elgene Mungcal, ug Ma. Elena "Cha" Cortez Pampoza.

Protesta batok sa interbensyon sa US. Nagprotesta sa Mendiola sa Maynila ang mga progresibong grupo niadtong Agosto 6 kadungan sa pulong nilang US Secretary of State Anthony Blinken ug Ferdinand Marcos Jr sa Malacañang. Panawagan nila ang pagbasura sa dili patas nga mga tratado tali sa Pilipinas ug US sama sa Visiting Forces Agreement ug Mutual Defense Treaty nga nagayatak sa nasudnong soberanya sa nasud.

Pagpamomba ug pagpanganyon, salot usab sa kinaiyahan

Pormal nga giatras sa 303rd IBde ng Armed Forces of the Philippines (AFP) niadtong Agosto 8 ang plano niining himuong "test site" sa pagpamomba ang Mt. Mandalagan nga sakop sa Barangay Minapasuk, Calatrava sa Negros Occidental. Kini human miangal sa plano ang mga residente ug lokal nga ahensya sa Department of Environment and Natural Resources (DENR), ingonman ang pipila ka upisyal sa lokal nga gubyerno. Ang maong bukid kabahin sa Northern Negros Natural Park (may 80,454.5 ektarya), usa ka protektadong erya kung asa nanimuyo ang daghang klase sa mananap ug tanum nga sa isla lang makita.

Sa laing bahin sa nasud, ginaguba sa mga pagpamomba ug pagpanganyon sa AFP ang protektado ug dili protektadong mga sentro sa *biodiversity*. Ginailang sentro sa *biodiversity* ang mga lugar nga adunay abundang rekursong mineral, lasang, tanum ug mananap. Dinhi makita ang mga langgam ug uba pang mananap nga hapit nang mahanaw, ingonman sa mga tanum nga makita lamang sa nasud. Daghang komunidad sa minoryang katawhan ang nabuhi sa mga rekurso sa lasang niini. Kini usab ang *watershed* o tinubdan sa tubig sa mga nakapalibot nga munisipalidad ug syudad.

Daghan na ang mga pagtuon dili lamang sa dautang epekto sa mga pagpamomba, kundili lakip sa sagad nga pagpalupad sa mga *drone*, sa lasang ug mga nanimuyo dinhi. Gawas sa kadaut nga ginabunga sa mga bomba sa mga sibilyang komunidad, ginatugaw sa hugong sa mga eroplano, helikopter ug *drone* nga pangsarbeylans (nga sagad pipila ka oras nga nakapundo sa ere) ang natural nga siklo sa ihalas nga mga mananap, ilabina sa mga langgam. Lapas ang maong kadaut sa katungod sa katawhan sa usa ka balansyado ug baskog nga ekolohiya.

Nipis nga proteksyon

Sa kinatibuk-an, kapin 7 milyong ektarya lamang sa kayutaan, mga suba ug kadagatan sa Pilipinas ang ginailang protektado. Lapad nga yaweng sentro sa *biodiversity* ang walay proteksyon tungod sa interes ug mga operasyon dinhi sa mga langyaw ug lokal nga mga tigpangawkaw. Bisan ang mga gideklarang protektado ang una nang giupaw ug gigunob sa dinagkung kapitalistang pagpangtroso ug pagmina sa milabayng siglo. Talagsaon na lang ang mga lugar sa *biodiversity* nga aduna pay *old forest growth* o karaang lasang.

Lakip sa maong mga lugar ang Samar Island Natural Park nga adunay gilapdong 335,105 ektarya ug naglangkub sa bukirong bahin sa Las Navas ug Catubig. Niadtong 2019, naghulog ang AFP og mga bomba duul sa Mt. Capotoan nga matay-og sa yuta ug nagresulta sa pagkabangag sa yuta nga may gilapdong 100-metros.

Sa Mindanao, dakung ihap sa natahong mga pagpamomba sa Ang Bayan gilunsad sa lain-laing dapit sa Mt. Pantaron (langkub: 1.24 milyong ektarya). Dinhi makita ang usa sa pinakalapad nga nahabiling karaang lasang sa nasud. Dili protektado sa balaod ang maong bukid bisan pa adunay mga sugyot ug panawagan nga nakalatag para dinhi. Lakip dinhi ang panawagan sa mga minorya sa Talaingod, kung asa 6,000 ka ektarya pa sa karaang lasang ang makita.

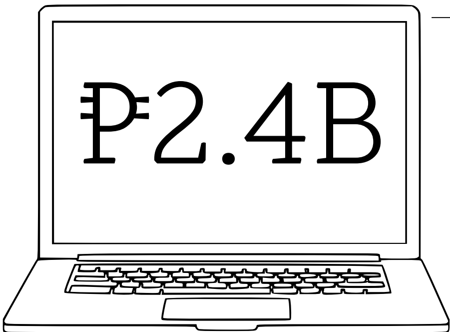
Sa Bukidnon, gipasiatab sa NTF-Elcac ang pagkasunog sa tumoy sa usa sa mga bukid sa Mt. Tago (gilapdon: 13,341 ektarya) sa pagpamomba sa AFP niadtong Nobyembre 2021. Tulo pa ka bukid (Mt. Kimangkil, Mt. Lumot ug Mt.Tangkulan) ang gibomba sa AFP sa lain-laing panahon. Ang maong mga bukid adunay hiniusang gilapdon nga 43,835 ektarya gisugyot na usab nga ideklarang protektado ug ilhong kasumpay nga *habitat* sa protektadong Mt. Kitanglad (47,234 ektarya) ug Mt. Kalatungan Range (22,225 ektarya). Sa Misamis Oriental, dili luwas ang Mt. Balatukan Range (8,437 ektarya) sa pagpamomba ug pagpangutingkay sa militar.

Sa rehiyon sa Davao, tulo ka protektadong lugar (Mt. Hamiguitan, Mainit Hotspring Protected Landscape ug Aliwagwag Protected Landscape) ang adunay langkub nga mga bahin sa Compostela Valley (Davao de Oro).

Sa mga lugar sa Bangsamoro, subli-subli usab ang pagpamomba ug pagpanganyon sa AFP sa Liguasan Marsh ug bukid sa Mt. Daguma sa Sultan Kudarat.

Sa Luzon, gibomba niadtong 2017 sa 202nd IBde ug 730th Combat Group ang Mt. Banoi, usa ka kritikal nga *watershed area* nga nag-unang tinubdan sa tubig sa Batangas. Sa Cagayan, gibomba ang mga komunidad sa lumad sa Mt. Cagua nga anaa sa pinakaamihanang bahin sa Sierra Madre. AB

SA MUBONG PAGKASULTI

gigasto sa Department of Education alang sa **39,583** ka ubos nga klase nga ***laptop*** sa presyong **₱58,300** kada usa. Ang presyo sa maong klaseng kompyuter anaa lamang sa **₱15,000-₱22,000**.

₱1.87T

gibanabanang bahandi sa pamilyang Marcos sa 2021, kung ang basihan mao ang gunit nilang $5 bilyon niadtong 1986.

Gikan sa: *Ibon Foundation*

126,172

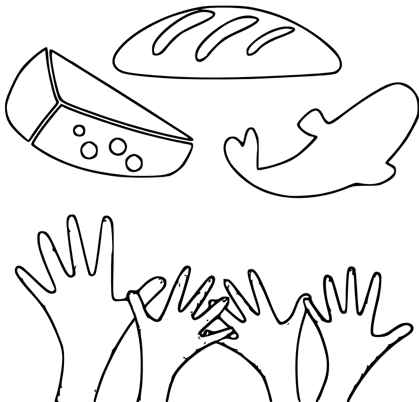
pakete sa pagkaon, tambal ug uban pang donasyon nga nalata sa mga bodega sa DSWD nga para unta sa mga biktima sa bagyong Ulysses niadtong 2020.

1.3 MILYON

ka pamilyang kabus ang gitangtang sa bag-ong kalihim sa DSWD sa **4Ps** tungod kay "migradweyt" na kuno sila sa kalisud.

#UnBlockTheTruth

panawagan aron ibasura ang mando sa National Telecommunications Commission nga nagbabag sa website sa mga alternatibong midya ug uban pa.

₱80/adlaw

o **₱12,030 alang sa pamilyang adunay 5-katawo** ang gitakda sa estado nga *poverty threshold* o sukdanan sa kalisud. Bisan ubos kaayo ang sukdanan, misaka pa gihapon ang ihap sa mga naglisud gikan 17.6 milyon niadtong 2018 ngadto sa 20 milyon niadtong 2021.

186

ihap sa lenggwaheng Pilipino, **46 niini ang hulgang mahanaw** ug **2 ang *extinct* o patay na.**

Gikan sa: *Summer Institute of Linguistics, 2022*

Fidel & Fidel

natawo niadtong Agosto 4, 1944 si Fidel Agcaoili, nangulong konsultant sa National Democratic Front of the Philippines samtang si Fidel Castro, lider sa rebolusyong Cuban, gipanganak niadtong Agosto 13, 1932.

Desaparecido: mga nawala sa kabangis sa balaod militar

Sa umalabot nga Agosto 30, pagadumdumon sa tibuok kalibutan ang International Day of the Disappeared (Adlaw sa mga Desaparecido). Niini nga adlaw, pagadumdumon ang liboan ka aktibista ug mga giilang "kaaway sa estado" nga gidagit ug pugos nga giwala sa mga pwersa sa estado isip estratehiya sa mga gubyerno aron magsabwag og teror sa tibuok katilingban.

Matud sa International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance, ang pugos nga pagkawala maila nga krimen batok sa katawhan kung kini gipatuman isip kabahin sa malukpanon o sistematikong atake batok sa sibilyang populasyon. Sa ingon, walay kinutuban ang kapuslanan sa mga kaso batok sa mga nagpatuman sa krimen, ug adunay katungod ang mga kapamilya sa mga biktima nga utingkayon ang kamatuuran sa mga pagkawala ug iduso nga hatagan sila og bayad-danyos.

Sa Pilipinas, gatusan ang gidagit ug hingpit nang giwala sa balaod militar ni Ferdinand Marcos Sr. Narekord sa Redemptorist Church sa Baclaran, Pasay City ang kapin 500 ka biktima, samtang 783 ang anaa sa rekord sa William S. Richardson School of Law Library sa University of Hawaii. Nakalista didto ang rekord sa paglapas sa tawhanong katungod sa 101,458 nga biktima ilalum sa balaod militar sa diktaduryang Marcos, lakip ang 70,000 gipriso, 35,000 gipailalum sa lain-laing porma sa tortyur, ug 3,256 gipatay o "salvaging" (lakip ang 2,520 nga nakasinati sa mangtas nga pamaagi sa pagpatay).

Unang *desaparecido* ug uban pa

Bisan sa wala pa ang balaod militar, aduna nay unang kaso sa *desaparecido* (pinulungang Espanyol sa "disappeared" o nawala). Gidagit sa mga ahente sa militar si Charlie del Rosario niadtong Marso 19, 1971. Si del Rosario usa sa mga nagtukod sa Kabataang Makabayan (KM) ug instruktor sa Philippine College of Commerce (Polytechnic University of the Philippines na karon). Adunay nagsulting gihulog siya sa dagat gikan sa helikopter sama sa "Operation Condor" sa Latin America niadtong 1968 nga gidiriher sa US Central Intelligence Agency.

Usa ka aktibong myembro usab sa College Editors' Guild of the Philippines si Leticia Pascual-Ladlad, usa sa mga nagtukod sa UP Cultural Society sa University of the Philippines-Los Baños sa Laguna (UPLB) ayha siya nahimong myembro sa Samahang Demokratiko ng Kabataan. Ulahi siyang nakita niadtong Nobyembre 1975.

Usa ka organisador sa kabatanonang estudyante si Ronald Jan F. Quimpo nga nangandoy nga mahimong syentista o inhinyero. Apan nausab kini human siya migradweyt sa Philippine Science High School ug pag-enrol sa UP. Ulahi siyang nakita niadtong Oktubre 29, 1977.

"Southern Tagalog 10"

Pinakailadong mga kaso sa *desaparecido* mao ang giilang "Southern Tagalog 10." Napulo sila ka aktibista, sagad anaa sa edad 20-25 nga gidagit sa mga ahente sa estado niadtong Hulyo 1977 sa Makati Medical Center sa Metro Manila. Matud sa saysay ni Bonifacio Ilagan, usa sa tigpatapok sa Campaign Against the Return of the Marcoses in Malacañang (Carmma), kini ang usa sa pinakadakung kaso sa pugos nga pagkawala ug pagpatay sa tibuok kasaysayan sa balaod militar ni Marcos Sr.

Lakip sa ST 10 silang Cristina Catalla, Gerardo "Gerry" Faustino, Rizalina Ilagan, Ramon Jasul, Salvador Panganiban, Jessica Sales, Emmanuel Salvacruz, Virgilio Silva, Modesto "Bong" Sison ug Erwin de la Torre.

Silang Sales ug Ilagan mga estudyante sa UPLB ug mga myembro sa KM ug Panday Sining. Si Ilagan, igsuon ni Boni Ilagan, mihawa sa unibersidad dihang gideklara ang balaod militar ug nahimong organisador sa komunidad.

Ang pipila ka giilang *desaparecidos* niadtong dekada 1970 nga nakaplagan ug nabuhian lakip sa mga nagsang-at og kaso batok sa diktador ug sa iyang nabiling kabtangan. Lakip kanila silang Elisa Tita Lubi (gidagit niadtong Hunyo 1975 kauban silang Juan Andres Buenaventura ug Johannes Baroso) ug Adora Faye de Vera (gidagit kauban silang Flora Coronacion ug Orlando Fidores niadtong Oktubre 1976). Niadtong 1995, lakip sila sa gitanyagan sa korte sa US og $766 milyon isip danyos. AB

Ang nagpadayong pakigbisog sa Lumad ug Moro

Ilalum sa balaod militar nahitabo ang pinakagrabeng pagpangawkaw sa mga lasang sa Far South Mindanao. Gatusan ka libong ektarya ang gitanyag ni Ferdinand Marcos Sr. sa iyang suud nga higala pinaagi sa Timber License Agreement sa gubyerno.

Lakip sa gihatagan niya og lapad nga konsesyon mao ang Mindanao Lumber Development Company o Miludeco (32,575 ektarya sa South Cotabato), Greenbelt Wood Products (45,440 ektarya sa Sultan Kudarat) ug D.M. Consunji Inc. (DMCI) (150,000 ektarya sa Daguma Range nga nagsumpay sa mga prubinsya sa South Cotabato, Sultan Kudarat ug Maguindanao.) Langkub sa maong mga konsesyong ang mga yutang kabilin sa katawhang Moro ug mga Lumad nga B'laan ug T'boli sa South Cotabato, ug Tiruray, Dulangan-Manobo ug Lambiangan sa Sultan Kudarat ug Maguindanao. Ang Miludeco usa ka kumpanya sa pamilya Antonino samtang ang Greenbelt gipanag-iyahan ni Narciso Ramos, amahan ni Gen. Fidel Ramos. Si David M. Consunji usab nahimong myembro sa gabinete ug kroni sa diktador.

Ang operasyon sa laging ang nag-andam sa dalan alang sa pagmina sa T'boli ug pipila ka mga lugar sa Daguma Range. Dayag ang pagpangawkaw sa DMCI sa mina ug bahanding kabilin sa karaang mga tribu nga nahimutang sa mga langub ug pipila ka sagradong lugar sa mga Lumad sa bukid sa Daguma.

Sulod sa pipila ka dekada nakakonsentra sa lapad nga bukid sa utlanan sa Davao del Sur ug South Cotabato ang pinakadakung operasyon sa laging sa rehiyon. Pinakadaku sa lima ka kumpanya nga nag-opereyt dinhi ang Habaluyas Logging Co. Gisulayan sa kumpanya nga sudlon ang teritoryo sa mga B'laan apan gisugat kini sa pag-alsa sa dakung kaliwatan sa Salnaong, Bong Mal ug S'banken.

Sa pakigtinabangay sa mga yunit sa Bagong Hukbong Bayan (BHB) nga nag-opereyt sa lugar mas milig-on ang panaghiusa sa tribu luyo sa grabeng operasyong militar. Napugos ang mga kumpanya nga makignegosasyon ug nagsaad nga ihunong ang pagpasulod sa militar. Napugngan sa mga tribu ang pagkaupaw sa nahabiling lasang sa ilang mga yutang kabilin.

Human niini napalayas ang kumpanyang Davao Eastern Mining Corporation sa Alabel niadtong 1989. Nabawi usab sa mga B'laan sa Malapatan ang kapin 500 ka ektaryang yuta nga kapin usa ka dekada nang giilog ug gikontrol sa burukratang si Pedro Acharon.

Sa pagsulod sa 1990, misulbong ang pag-alsa sa mga T'boli batok sa pagpangulipon ug tiranikong paghari sa negosyanteng si Nocum. Kapin duha ka dekadang giangkon sa pamilya Nocum ang yuta sa tribo sa Lakag. Niini nga panahon nahitabo ang mga pagmasaker ug pagpatay sa mga Lumad aron pugos silang papahawaon sa lugar.

Nahimong lig-on nga pundasyon sa mga T'boli ang giya ug suporta sa rebolusyonaryong kalihukan. Atubangan sa bangis nga mga kumprontasyon ug paggukod sa militar, nakaangkon og lapad nga suporta sa publiko ug simbahan ang pagnag-alsa. Nagmalampuson ang mga T'boli sa pagpahunong sa operasyon sa rantso ug asyenda ug hingpit nga napalayas ang negosyante sa lugar.

Nahimong inspirasyon ang pagnag-alsa sa Lakag alang sa nagkalapad nga oposisyon sa mina sa Kematu sa mga gamhanang burukrata ug nagharing hut-ong. Sa tabang sa masa, giatake sa BHB ang minahan. Gidis-armahan niini ang mga gwardya ug giguba ang iligal nga gitukod nga planta sa *cyanide* ug uban pang mga pasilidad.

Niadtong dekada 1990 hangtud 2015, miigting ang pakigbisog sa mga Lumad batok sa Tampakan *gold-copper project*. Mahinungdanon ang nahimong papel sa mga ligal nga demokratikong aksyong masa sa paglunsad og malukpanong kampanya kontra-mina. Kadungan niini mikusog ang armadong pag-alsa sa masa ug misubsub ang mga aksyong punitibo sa BHB batok sa kumpanya ug mga gwardyang militar niini.

Nababagan usab sa kalihukang Lumad ug mag-uuma ang plano sa rehimeng Arroyo nga ablihan ang lapad nga luna sa Davao del Sur ug Sarangani alang sa proyektong *jatropha* (tuba-tuba).

Sa pipila ka mga lugar usab sa Sultan Kudarat, nakakab-ot og talagsaong kusog ug kabaskog ang pagsukol sa mga Lumad sa giya sa rebolusyonaryong kalihukan. Subling gilunsad sa mga grupong Dulangan-Manobo, Tiruray ug Moro ang ilang pagsukol batok sa pagpangilog og yuta ug pagpahimulos ni Consunji. Mikaylap ang ligal nga kalihukan ug kampanya batok sa operasyon sa laging ug mina sa DMCI. Nagkighiusa usab ang BHB ug armadong pag-alsa sa masa sa paglunsad og kampanyang militar aron panalipdan ang yutang kabilin ug interes sa masa. AB

Pagpaantus sa mga Adivasi sa India

Malukpanong pagpangawkaw sa yuta ug pagpalayas sa mga Adivasi o lumad sa India ang ibunga sa ginapasiugdahang bag-ong balaod sa kinaiyahan sa rehimeng Narendra Modi. Dugang kini sa kanhi nang nasinati nga nasudnong pagpangdaugdaug ug pagpahimulos sa mga Adivasi lakip ang henosidyo, iligal nga pag-aresto ug mga pag-atake ilalum sa kampanyang kontra-insurhensiya sa reaksyunaryong gubyerno sa nasudnon ug pang-estado (katugbang sa rehiyon).

Gipasiugdahan sa rehimeng Modi, sa gisumiteng sugyot balaonon niadtong Hunyo 28, ang "pagpadali sa negosyo" sa dagkung kumpanya sa mina, laging ug uban pa sa mga lasang sa India. Gusto niining papaspason ang proseso sa pagkuha sa "permiso" aron masulod sa mga kumpanya ang mga lasang.

Abunda ang yutang kabilin sa mga Adivasi sa *iron*, *copper*, bulawan, *zinc*, *lead*, *manganese*, *chromite* ug *bauxite*. Dakung bahin sa ilang mga lasang kakuhaan sa troso, uling ug mga kahoy. Ginagamit usab kining pastuhan ug uma sa dagkung plantasyon.

Lakip ang mga multinasyunal nga kumpanyang Adanis ug Ambanis sa mga mapaburan sa pagluag sa estado sa India sa pagsulod sa mga lasang niini.

Tangtangon sa maong sugyot balaodnon ang nahabiling ligal nga katungod sa mga Adivasi ug komunidad nga panalipdan ang ilang yutang kabilin ug lasang. Sa sugyot balaodnon, dili na kinahanglang kuhaon ang pagtugot sa mga *gram sabha* (asembleya sa mga komunidad) aron sudlon ang langkub nilang kayutaan ug lasang. Tumong niining magtukod na lang og usa ka nasudnong komite nga mag-apruba sa usa ka proyekto ug isumite sa gubyerno sa estado alang sa lain pang proseso.

Ang bag-ong balaod pagsemento lamang ug hingpit nga wad-ag kapuslanan ang kanhi nang walay-ngipon nga mga balaod sa pagpanalipud sa katungod sa mga Adivasi sa kabanikanhan. Niadtong 2019, sa kinatibuk-ang 240 nga gisumiteng proyekto sa sentral nga gubyerno, 193 na ang gihatagan og rekomendasyon sa kasamtangang komite sa pagsusi. Langkub niini ang 9,220.64 ka ektaryang lasang alang sa mga proyektong kalsada, tren, mina, irigasyon, imprastruktura ug uban pa.

Patung-patong nga pagpahimulos

Kapin 8% sa kinatibuk-ang populasyon sa India (104.2 milyon o halos susama sa populasyon sa Pilipinas) ang mga Adivasi. Sila mga nasudnong minorya nga gilangkuban sa gatusan ka mga lumadnong tribu nga mayorya anaa sa Central India. Ang mga Adivasi nanimuyo sa mga lasang (nga 1/4 sa tibuok teritoryo sa India) kung asa hugot nga nakasandig ang ilang pagpanimuyo. Dugay nang ginapadaplin ug ginabalewala ang ilang katungod sa mga rehimeng Hindutva (nasyunalistang Hindu) ug Brahmanic (pinakataas nga ang-ang sa sistemang *caste* o katilingbanong posisyon sa India.)

Dugay nang ginapatuman sa reaksyunaryong estado ang henosidyo batok sa mga Adivasi. Sa konserbatibong banabana sa National Crime Records Bureau sa nasud, adunay 76,899 ka krimen batok sa mga Adivasi gikan 2011 hangtud 2020. Lakip dinhi ang mga kaso sa pagpanglugos, pisikal nga pagpang-abuso ug pagpatay. Lakip ang pagpatay sa mga pwersa sa estado sa 15 katawo sa Nulkatong, distrito sa Sukma niadtong Agosto 18.

Niadtong Hulyo 2021, gipalayas sa gubyerno sa Madhya Pradesh, rehiyon sa sentrong India, ang mga komunidad sa mga lumad nga Bhil ug Barela gikan sa ilang yuta. Bag-o lang, gipalayas usab ang mga komunidad sa lumad sa Chhattisgarh hangtud Andhra Pradesh aron hatagag dalan ang mga proyektong imprastruktura nga walay kapuslanan kanila.

Sa pipila ka mga lugar, pugos nga nagtukod og mga kampo sa pulis nga sistematikong nagalapas sa mga tawhanong katungod sa mga Adivasi. Ginatukod ang mga kampo sa Parvatpur sa Giridih district sa rehiyong Jharkhand, Silinger sa mga distritong Bijapur-Sukma ug uban pang erya.

Gawas niini, gigamit sa sentral ug pang-estadong gubyerno ang Unlawful Activities (Prevention) Act ug uban pang mga balaod aron pigoton, atakehon ug sumpuon dili lamang ang mga Adivasi kundili bisan ang mga grupo ug personaheng nagasuporta kanila. Tagdugay silang ginabalhog sa mga prisohan sa India.

Labaw kining migrabe ilalum sa Brahmanic Hindutva (pasismo batok sa mga minoryang relihiyon ug ubos nga grupo sa katilingban) nga rehimen ni Modi. Dugang insulto, gituboy bag-o lang sa dominanteng partidong Bharatiya Janata (BJP) ni Modi isip pangulo sa nasud si Draupadi Murmu nga usa ka "Adivasi." Kini aron pahumuton ang iyang paghari atubangan sa sunud-sunod nga pagpatay, pag-atake ug henosidyo sa mga Adivasi. AB

Lain-laing porma sa krisis ug pagsukol sa China

Bisan pugsong tabunan sa islogang "sosyalismo nga may kinaiyang Chinese," molutaw ra gihapon ang lain-lain dagway sa krisis ug pag-antus ug pagsupak sa masang mamumuo ug naghagong katawhan ilalum sa sistemang kapitalista sa China.

Edukasyon alang sa dagkung kapitalista

Gisugdan sa mga estudyante niadtong Hunyo 4, 2021 ang lihok protesta batok sa palisiyang itransporma ang pribadong pang-akademikong mga unibersidad ngadto sa mga eskwelahang bokasyunal. Naila usab ang mga kolehiyong pang-bokasyunal isip mga eskwelahan alang sa teknikal nga kahanas (sama sa sa TESDA sa Pilipinas). Ang maong palisiya gipatuman niadto pang 2014 aron tubagon ang panginahanglan sa mga kumpanya nga adunay mga proyekto sa ubang bahin sa kalibutan.

Supak dinhi ang mga estudyante tungod kay walay nahimong konsultasyon, ug ilabina tungod kay ginaila nila kini isip labaw pang pag-ubos sa kalidad sa edukasyon sukad nga mipahibalik ang kapitalismo sa nasud.

Unang naglunsad og protesta ang mga estudyante sa duha ka prubinsya, nga gisundan dayon sa unum ka lain pa sa misunod nga mga adlaw. Liboan ka estudyante ang misalmot sa mga rali ug panawagang boykot sulod lamang sa pipila ka adlaw. Sa mga protesta niadtong Hunyo 2021, daghan ang gikulata ug gidagit, gikasuhan ug giakusahang migamit og iligal nga droga. Sama usab sa uban pang protesta sa katawhan, giakusahan silang nakigkusabo sa mga langyaw.

Mahinungdanon ang pinakabagong protesta sa mga estudyante tungod kay ginaingong kini na ang pinakadaku sukad ang mga protestang gipangulohan sa mga estudyante niadtong Hunyo 4, 1989 nga misangpot sa Masaker sa Tiananmen.

Pagpangulipon taliwala sa pandemyang Covid-19

Niadtong Mayo, nataho nga duha ka beses nga miulbo ang pagsukol sa mga mamumuo sa pagpaantus kanila sa usa ka pabrika sa elektroniks sa Shanghai, ang pinakadaku ug pinakalambo nga syudad sa China.

Isip tubag sa gubyerno sa padayong pagkuyanap sa Covid-19 sa nasud, gipatuman niini sa syudad ang paglukong sa mga mamumuo aron padayon nga magtrabaho. Ingonman, wala niini nalikayan ang pagtinakdanay. Dugang sa restriksyon sa lihok, dili usab makatarunganon ang suhulan sa mga mamumuo sa panahong nakalukong sila sa pabrika, ug kulang ang pagkaon ug uban pang suplay. Sa wala pa ang maong palisiya kanhi nang mas ubos pa sa minimum ang kasagarang suhulan sa mga mamumuo sa Shanghai. Kini ang nagduso sa mga mamumuo nga suklan ang mga gwardya, bisan ang mga maton nga gipadala sa kumpanya.

Tungod dili lang sa Shanghai ang langkub sa paglukong sa mga mamumuo, gikatuuhan nga daghan pang pabrika sa nasud ang magprotesta.

Sa misunod nga bulan, mga mamumuo sa sanitasyon ug koleksyon sa basura na usab ang nagprotesta. Gibarikadahan nila ang usa ka kalsada sa syudad sa Changge sa prubinsya sa Henan isip protesta sa dili paghatag sa ilang suhulan. Dihadihang gidagsang sa mga pulis ang mga mamumuo, nga maisugon usab nga misukol.

Pagpangabuso sa mga bangko

Sa Henan gihapon, nahitabo ang serye sa mga protesta sa mga depositor sa bangko niadtong Abril hangtud Hulyo. Midagsa ang mga depositor human mabalitaan nga dili na nila makuha ang ilang mga tinipigan. Sa protesta niadtong Hulyo, mikabat sa kapin 1,000 ang misalmot. Ug sama sa laing protesta, bangis usab nga gibungkag sa dakung ihap sa mga pulis ug maton ang han-ay sa mga depositor. Daghan usab sa mga depositor ang gimarkahang adunay Covid-19 aron pugngang mogawas ug magprotesta.

Pasiunang apektado sa serye sa "bank run" (tawag sa pagdagsa sa mga depositor aron mag-*withdraw* sa ilang tinigum) ang upat ka bangko, nga gibanabanang aduany 400,000 ka akawnt nga nagbalor og milyun-milyong dolyar. Giilang nawala ang kwarta tungod kay gigamit kini sa mga bangko sa mga nabangkrap nga pamuhunan.

Kasumpay kini sa mitumaw nga krisis sa pabalay sa nasud. Kapin 300 ka proyektong pabalay sa kapin 100 ka syudad ang nawad-an og pondo human ihunong sa mga kostumer ang pagbayad. Sa mga eryang urban sa China, sagad nga mokabat sa 78% sa personal nga tinigum sa katawhan ginagahin sa pagbayad sa pabalay sa wala pa kini makumpleto. Sama sa mga bangko, gigamit usab sa mga kapitalista sa pabalay ang kwarta sa mga kostumer sa ubang pamuhunan. Sa pasiunang banabana, mikabat kini og kapin $100 milyon. AB